

Niet bij de kwetsbaren, maar bij de kansrijke jongeren gaan leesprestaties het meest achteruit

Het Vlaamse onderwijs kampt met een leescrisis. Eén op de drie 15-jarigen wordt bestempeld als een zwakke lezer. Niet bij de kwetsbaren, maar net bij de meest welgestelde jongeren is de achteruitgang het grootst.

Artikel De Standaard op 8 september 2026 (Klaas Maenhout, Dries De Smet)

Het internationale Pisa-onderzoek is opnieuw een realitycheck voor het Vlaamse onderwijs. Zowel voor wiskunde als voor lezen gaan Vlaamse 15-jarigen er voor de zevende opeenvolgende keer op achteruit. Vooral bij lezen is de daling dramatisch. Vlaanderen zakt weg in het Europese peloton en eindigt in de middenmoot, onder landen als Tsjechië en Oostenrijk.

De evolutie in Vlaanderen is dubbel pijnlijk. Aan beide uitersten van het spectrum gaat de trend de foute richting uit. Zo daalt het aantal toppresterders voor lezen in sneltempo. Terwijl in 2018 nog ruim een tiende (11,7 procent) van de leerlingen uitstekend scoorde, bedraagt dat aantal in 2025 nog slechts de helft (5,6 procent). En nog pijnlijker: in ruim twee decennia verloor ons onderwijs 85.000 sterke lezers.

Bij de groep zwakke lezers zien we de omgekeerde beweging. Het aantal laaggeletterde 15-jarigen is fors toegenomen. Voor lezen is die zwakste groep nu gegroeid tot 29 procent van de leerlingen. De “leescrisis” stopt voor alle duidelijkheid niet in het secundair onderwijs, benadrukt **An De Moor**, talencoördinator van Odisee en KU Leuven. “Een toenemende en verontrustende grote groep studenten moeten we bijspijkeren, omdat ze onvoldoende starttaalvaardig voor het hoger onderwijs zijn.”

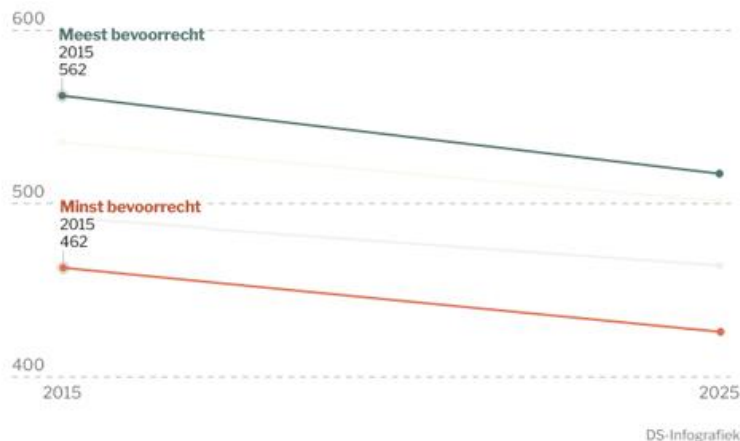
Sterke leerlingen

Het meest verrassende resultaat bij het Pisa-onderzoek is dat net de meest kansrijke groep er het sterkst op achteruit gaat voor lezen. Wie kijkt naar de resultaten voor de thuissituatie, merkt dat de meest bevoorrechte jongeren dieper naar beneden tuimelen voor leesvaardigheid dan de groep jongeren met een kwetsbare thuis. Die laatste groep scoort

evenwel nog steeds veel lager. Bij Pirls, dat het leesniveau van tienjarigen toetst, kwam men tot een gelijkaardige vaststelling. “Er was enkel een significante achteruitgang bij de groep die thuis Nederlands spreekt”, zegt Katrijn Denies (KU Leuven).

Gemiddelde Pisa-score voor lezen

Sociaaleconomisch de meest en minst bevoorrechte leerlingen in Vlaanderen.

De Oeso, die de Pisa-tests organiseert, stelt deze trend in heel wat landen vast. “Dit is wellicht contra-intuïtief”, klinkt het. De Oeso wijst op “een mogelijk nieuw fenomeen”. “De grootste scoredaling vindt plaats bij bevoorrechte studenten die minder goed presteren dan je zou verwachten gegeven hun thuissituatie.” De gemiddelde kloof tussen de meest kansrijke en de meest kansarme jongeren nam in de Oesolanden sinds 2018 zo af met elf punten. In Vlaanderen daalt de kloof met achttien punten.

“Er is heel veel aandacht gegaan naar de zwakkere leerlingen. We hebben lang het idee gehad dat de sterke leerlingen zichzelf redden. Voor een stuk is dat ook zo”, ziet onderwijs econoom Kristof De Witte (KU Leuven) als verklaring. “Maar we zien ook dat die groep sterk gaat onderpresteren, en dat we hun talent onderbenutten.” *De Standaard* legde de afgelopen weken in een [onderzoeksreeks](#) al bloot dat de sterkste leerlingen vaak op hun honger blijven.

Verloren in jungle

Bij kansrijke leerlingen mag de daling dan het sterkst zijn, bij de kansengroepen ligt het aantal jongeren die het basisoniveau niet halen veel hoger. Bij leerlingen die een andere thuistaal spreken of een migratieachtergrond hebben, dreigt bijna een op de twee jongeren laaggeletterd het onderwijs te verlaten.

Ook het verschil tussen scholen en onderwijsvormen is in Vlaanderen bijzonder opvallend. Zo haalt in het vroegere beroepsonderwijs (bso) 75 procent van de jongeren de basis niet. Dat was ooit anders. Twintig jaar geleden bereikte maar 34 procent de onderlat niet. In het buso gaat het zelfs om zo goed als alle leerlingen. Ze dreigen verloren te lopen in de jungle van de samenleving.

Onderzoekers van de Oeso merken op dat 15-jarigen vooral moeite hebben met langere teksten, die een uitgebreide focus vragen. Leerlingen gaan ook sneller door de vragen, maar maken daarbij meer fouten. De Oeso schuift een mogelijke verklaring naar voren: jongeren zijn gewoon om sociale media te scannen en snel informatie te verwerken, maar dat vreet aan de kunde en motivatie om zich in te laten met complexe teksten.

Toch is De Moor hoopvol. “De kentering is ingezet”, gelooft ze, verwijzend naar Het Leesoffensief. Naar het succesvolle voorbeeld van Ierland zet Vlaanderen sinds 2022 extra in op het versterken van leesvaardigheid. “We weten uit onderzoek dat de nadruk op hoge verwachtingen, op *evidence informed* lesmateriaal, op een kennisrijk curriculum en op aandacht voor taalcompetentie van leerkrachten – niet alleen taalleerkrachten – ons weer naar de top zal leiden.”

Kentering na tien jaar

In Ierland was de kentering pas na tien jaar te zien. De Moor verwacht dat wij de eerste effecten in Pisa ook pas binnen een jaar of acht zullen zien. Het is vooral belangrijk dat de extra aandacht voor taal zo vroeg mogelijk start, “vanaf de kleuterklas”, benadrukt ze. Dat bevestigt ook recent onderzoek bij kleuters. “We zien al vanaf de kleuterklas dat onze kinderen minder sterke taalvaardigheden hebben dan in andere landen en dus bijvoorbeeld meer moeite hebben met lange luisterteksten en klankbegrip”, zegt Denies.

De Moor ziet wel nog ruimte voor verbetering in het onderwijs. “We hebben nood aan meer rijke teksten voor vakken als geschiedenis of wiskunde. En meer goeie non-fictieboeken van goeie auteurs. Die kunnen een stimulans zijn voor alle leerlingen.” Het grootste pijnpunt vindt ze echter de eindtermen in het secundair onderwijs. “Die zijn te vaag en te weinig ambitieus. Zeker op het vlak van schrijfvaardigheid.”